

DETERMINANTY ROZWOJU AGROTURYSTYKI W POLSCE (NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH REGIONÓW)

Lucyna Przezbórska

Akademia Rolnicza w Poznaniu

Streszczenie. W pracy przedstawiono wyniki badań dotyczących uwarunkowań prowadzenia działalności agroturystycznej w czterech województwach: małopolskim, podkarpackim, pomorskim i zachodniopomorskim. Czynniki sprzyjające i ograniczające funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych zostały określone i ocenione przez właścicieli badanych gospodarstw na poziomie gmin, w których gospodarstwa powstały i funkcjonują. Kwaterodawcy do najważniejszych determinantów sprzyjających rozwojowi agroturystyki zaliczyli własne umiejętności i wiedzę oraz cechy osobowościowe członków swoich rodzin, z czynników zewnętrznych atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze terenu i atrakcje antropogeniczne. Za obojętne dla rozwoju agroturystyki uznano możliwości pozyskania zewnętrznego wsparcia finansowego inwestycji w gospodarstwach oraz uwarunkowania organizacyjno-prawne. Nie odnotowano istotnych różnic w ocenie uwarunkowań rozwojowych agroturystyki w poszczególnych regionach.

Słowa kluczowe: agroturystyka, rozwój, uwarunkowania, determinanty, regiony, Polska

WPROWADZENIE

Gospodarka turystyczna staje się dla wielu regionów Polski bardzo istotnym czynnikiem rozwoju. Na terenach wiejskich, zwłaszcza atrakcyjnych pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, coraz intensywniej rozwijają się turystyka wiejska i agroturystyka. Obie wymienione formy turystyki są bardzo specyficzne w stosunku do innych rodzajów turystyki, a ich rozwój opiera się w dużej mierze na *zasobach naturalnych, historycznych i kulturalnych danego środowiska, zaangażowaniu różnych podmiotów spośród miejscowej społeczności oraz zintegrowaniu turystyki z innymi aspektami rozwoju społeczności i gospodarki lokalnej* [Gaworecki 2003]. Agroturystyka ponadto jest bardzo mocno powiązana z rolnictwem i funkcjonującym gospodarstwem rolnym [Majewski, Lane 2001]. Już w latach 90. turystyka na terenach wiejskich i zalesionych, obok kilku in-

Adres do korespondencji – Corresponding author: Lucyna Przezbórska, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Wydział Ekonomiczno-Społeczny, Katedra Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań, e-mail: lucyna@au.poznan.pl

nych form turystyki, została określona przez zagranicznych ekspertów jako jeden z pięciu podstawowych produktów turystycznych Polski, który ma szansę być konkurencyjny na rynkach międzynarodowych [Majewski 1997]. Eksperci stwierdzili, że konkurencyjność polskiej turystyki wiejskiej i agroturystyki wynika właśnie z walorów krajobrazowych i przyrodniczych, ale także z bogactwa kulturowego wsi, zachowanych tradycyjnych form gospodarowania oraz mniejszego niż w krajach zachodnioeuropejskich zanieczyszczenia środowiska naturalnego [Majewski 1997; Działania... 2001]. Czynniki te jednocześnie są najczęściej wymieniane jako jedne z głównych determinantów rozwoju agroturystyki w Polsce [np. Sikora 1995; Strzembicki 1997; Meyer 2004].

DETERMINANTY ROZWOJU AGROTURYSTYKI W POLSCE

Problematyka uwarunkowań rozwoju turystyki oraz określenia atrakcyjności różnych obszarów z punktu widzenia rozwoju turystyki pojawiała się w polskiej literaturze od dawna. Pierwsze próby oceny ilościowej czynników rozwoju turystyki metodą bonitacji punktowej podjęto już w okresie międzywojennym na Podhalu [Gołębski 1999]. Później metodykę tą stosowano jeszcze wielokrotnie. W latach 90. Drzewiecki [1992] wykorzystał metodę bonitacji punktowej do oceny agroturystycznej atrakcyjności środowiska wiejskiego (oceny wartości wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej – WPR). Drzewiecki [1992] metodę tę zastosował następnie do przeprowadzenia waloryzacji atrakcyjności agroturystycznej Polski na poziomie gmin. Z jego analizy wynikało, że 66% obszaru kraju tworzy podstawy sprzyjające rozwojowi agroturystyki. Z punktu widzenia niniejszej pracy najistotniejsze są jednak cechy, które Drzewiecki [1992] uznał jako mierniki jakości WPR, a tym samym podstawowe determinanty rozwoju agroturystyki. Były to: gęstość zaludnienia, udział rolniczej gospodarki indywidualnej w powierzchni użytków rolnych, udział łąk i pastwisk w powierzchni użytków rolnych, udział lasów i wód w całkowitej powierzchni gminy, typy osadnictwa wiejskiego oraz udział osób utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych. Dobrane przez Drzewieckiego [1992] cechy były wielokrotnie wykorzystywane do określania atrakcyjności agroturystycznej różnych obszarów. Cechy te wynikają ze środowiska geograficznego, w którym powstają i funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne i kwatery turystyki wiejskiej. Środowisko to bowiem jest źródłem walorów turystycznych. Największe znaczenie dla tworzenia produktu agroturystycznego mają dwie cechy tego środowiska: zróżnicowanie i zmienność [Meyer 2004]. *Kombinacja zasobów przyrodniczych występujących na danym obszarze (...) oraz jego odmienność jest często czynnikiem decydującym o turystycznym wykorzystaniu (bądź nie) obszaru...* [Meyer 2004].

Walory przyrodnicze i krajobrazowe środowiska geograficznego są też najczęściej uznawane za podstawowe determinanty powstawania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych. Walory te bowiem spełniają w agroturystyce różnorodne funkcje: z jednej strony są to funkcje typowo użytkowe, gdy walory wykorzystywane są bezpośrednio do tworzenia produktów lub usług turystycznych, np. wody do uprawiania sportów, lasy do grzybobrania, z drugiej zaś strony pełnią one także funkcje estetyczne. Wśród determinantów rozwoju agroturystyki są więc one wymieniane najczęściej. Spośród innych czynników wpływających na rozwój agroturystyki najczęściej wymienia się też: atrakcje

stworzone przez człowieka (walory antropogeniczne), infrastrukturę oraz dostępne usługi (w tym dostępność komunikacyjną danego obszaru, zagospodarowanie turystyczne), a także ludność zamieszkującą dany teren i jej gościnność (w tym także kwateryodawców i ich predyspozycje do prowadzenia działalności agroturystycznej) [Sikora 1995; Strzembicki 1997; Gołębowski 1999; Kożuchowski 2005].

ŹRÓDŁA DANYCH I METODY ICH POZYSKANIA

W pracy podjęto próbę oceny uwarunkowań rozwoju agroturystyki – powstawania i funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych z punktu widzenia samych kwateryodawców z czterech wybranych województw. W badaniach ankietowych określili oni czynniki sprzyjające i limitujące prowadzenie działalności agroturystycznej oraz ocenili ich wpływ na funkcjonowanie swoich gospodarstw.

Dane pierwotne dotyczące uwarunkowań rozwojowych gospodarstw agroturystycznych pozyskano z badań przeprowadzonych metodą wywiadu standaryzowanego (tzw. badań ankietowych). Badania odbyły się jesienią 2006 r. w czterech województwach (dwóch podgórskich: małopolskim i podkarpackim oraz dwóch nadmorskich: pomorskim i zachodniopomorskim – tab. 1), w których gospodarstwa agroturystyczne zaczęły powstawać stosunkowo najwcześniej i w których funkcjonuje ich relatywnie najwięcej. Powszechnie przyjmuje się także, że warunki do prowadzenia działalności agroturystycznej są tam najkorzystniejsze.

Gospodarstwa agroturystyczne, które wzięły udział w badaniach, przyjmowały gości przynajmniej przez jeden sezon, to znaczy powstały nie później niż na początku 2006 r. Dobrano je według kryterium łatwego dostępu (posługując się systemem „od drzwi do drzwi”, a badania przeprowadzono w tych gospodarstwach agroturystycznych, których właściciele wyrazili zgodę na uczestniczenie w nich). Badania nie mają więc charakteru

Tabela 1. Liczba badanych gospodarstw agroturystycznych a liczba funkcjonujących gospodarstw agroturystycznych w wybranych województwach w 2006 r.

Table 1. Number of surveyed agritourism farms and number of operating agritourism farms in the selected regions of Poland in 2006

Województwo	Liczba gospodarstw agroturystycznych		Udział gospodarstw badanych w ogólnej liczbie funkcjonujących gospodarstw agroturystycznych (%)
	funkcjonujących ogółem	badanych	
Małopolskie	1185	45	3,8
Podkarpackie	980	50	5,1
Pomorskie	601	50	8,3
Zachodniopomorskie	441	50	11,3
Ogółem:	3207	195	6,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych oraz opracowania „Zasoby bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania w Polsce w 2006 roku”, przygotowanego przez Departament Turystyki w Ministerstwie Gospodarki, 18.12.2006 [w:] <http://www.mgip.gov.pl>

Source: Own elaboration based on questionnaire survey and on study “Resources of individual accommodation in Poland in 2006” by Department of Tourism, Ministry of Economy, 18.12.2006 [in:] <http://www.mgip.gov.pl>

pełni reprezentacyjnego dla całej populacji gospodarstw agroturystycznych z czterech wybranych regionów, choć ze względu na liczbę kwaterodawców uczestniczących w badaniach (łącznie uzyskano dane ze 195 gospodarstw agroturystycznych: po 50 z województw podkarpackiego, pomorskiego i zachodniopomorskiego oraz 45 z województwa małopolskiego – tab. 1) można na ich podstawie sformułować pewne uogólnienia i wstępne wnioski dotyczące uwarunkowań rozwojowych gospodarstw agroturystycznych.

WYNIKI

Uczestniczący w badaniach właściciele gospodarstw agroturystycznych oceniali łącznie około 30 różnych uwarunkowań, w różnych ujęciach rozwoju agroturystyki na poziomie gmin, w których zlokalizowane były ich gospodarstwa. Czynniki sprzyjające lub ograniczające prowadzenie działalności agroturystycznej oceniano według skali, w której: 1 – oznaczała czynnik bardzo ograniczający, 2 – czynnik ograniczający, 3 – czynnik bez znaczenia, 4 – czynnik sprzyjający, 5 – czynnik bardzo sprzyjający. Oceniane determinanty działalności agroturystycznej można podzielić na kilka podstawowych grup: przyrodniczo-krajobrazowe, społeczne, organizacyjne, finansowe i prawne. W pracy przedstawiono wybrane wyniki przeprowadzonych badań.

Śród wszystkich wymienianych determinantów rozwoju agroturystyki najwyżej oceniono uwarunkowania przyrodniczo-krajobrazowe (atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze terenu – wodne, lądowe itd.), choć oceny dokonane przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych w poszczególnych województwach różniły się (tab. 2). Średnia ocena tej grupy determinantów była wyższa w województwach podgórskich niż nadmorskich, a w szczególności w województwie małopolskim, gdzie uznano je zdecydowanie jako bardzo sprzyjające (średnia ocena wyniosła 4,9), podczas gdy w województwie zachodniopomorskim średnia ocena wyniosła 4,3, czyli uznano tą grupę uwarunkowań jako sprzyjające. Na podstawie innych pytań, na które odpowiadali kwaterodawcy, można stwierdzić, że różnice w ocenie tej grupy determinantów w pewnej mierze odzwierciedlają znaczenie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych dla sezonowości działania badanych gospodarstw i możliwości wydłużenia sezonu turystycznego. Na terenach podgórskich, gdzie sezon turystyczny trwa praktycznie cały rok (co w dużej mierze wynika właśnie z walorów naturalnych), były one oceniane wyżej niż na terenach nadmorskich, gdzie sezon turystyczny jest na ogół krótszy i sprowadza się w zasadzie do okresu od wiosny do jesieni. Podkreślić należy także, że właściciele gospodarstw agroturystycznych w województwie zachodniopomorskim byli w swoich ocenach znacznie bardziej sceptyczni i przyznawali oceny wyraźnie niższe niż w trzech pozostałych regionach.

We wszystkich województwach wysoko oceniono także uwarunkowania społeczne funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych, w tym własne umiejętności i wiedzę dotyczącą prowadzenia przedsięwzięć agroturystycznych oraz cechy osobowościowe członków rodziny (np. otwartość, życzliwość, uprzejmość, elastyczność). Czynniki te otrzymały przeciętną ocenę na poziomie 4,3–4,4, a najwyżej zostały ocenione w województwie pomorskim (ocena 4,6). We wszystkich województwach jako sprzyjające uznano także atrakcje stworzone przez człowieka: przyrodnicze (np. parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты), architektoniczne (np. zabytki), kulturowe (np. muzea), rekreacyjne (np. obiekty sportowo-rekreacyjne).

Tabela 2. Ocena czynników sprzyjających i ograniczających prowadzenie działalności agroturystycznej

Table 2. Estimation of positive and negative determinants of agritourism activity

Czynniki sprzyjające/czynniki ograniczające	Przeciętna ocena czynnika w województwie:				
	małopolskim	podkarpackim	pomorskim	zachodniopomorskim	ogółem
Atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze terenu – wodne, lądowe itd.	4,9	4,7	4,5	4,3	4,6
Umiejętności i wiedza dotyczące prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego	4,5	4,5	4,6	4,2	4,4
Cechy osobowości członków rodziny	4,4	4,3	4,6	4,0	4,3
Atrakcje stworzone przez człowieka: przyrodnicze, architektoniczne, kulturowe, rekreacyjne itd.	4,0	4,4	4,3	4,1	4,2
Miejscowa ludność i jej gościnność (możliwość współpracy z innymi gospodarstwami)	3,8	4,0	4,2	3,2	3,8
Infrastruktura i usługi (w tym: zagospodarowanie turystyczne terenu)	2,9	3,9	4,1	3,4	3,6
Pomoc doradczą i wsparcie ze strony ODR-u	3,4	3,6	3,5	2,9	3,3
Uwarunkowania organizacyjne i prawne agroturystyki w Polsce	3,6	3,4	3,4	2,8	3,3
Pomoc doradczą i wsparcie ze strony stowarzyszenia agroturystycznego	3,2	3,5	3,6	2,7	3,3
Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego gospodarstw agroturystycznych (kredyty preferencyjne, środki UE itp.)	3,3	3,0	3,3	2,7	3,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Source: Own elaboration based on questionnaire survey.

We wszystkich badanych regionach nisko oceniono natomiast możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego gospodarstw agroturystycznych za pomocą kredytów preferencyjnych, środków funduszy strukturalnych UE itp. Z innych pytań ankiety wiadomo, że tylko 1/3 badanych kwaterodawców (61 gospodarstw) korzystała z różnego rodzaju zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji w swoich gospodarstwach, z tej grupy tylko 10 z funduszy unijnych (SAPARD, SPO).

Nisko oceniono także pomoc doradczą i wsparcie ze strony stowarzyszeń agroturystycznych (choć 151 badanych gospodarstw, czyli ponad 77%, należy do stowarzyszeń) oraz pomoc doradczą i wsparcie ze strony ośrodków doradztwa rolniczego. Uznano, że w zasadzie ich pomoc doradczą i wsparcie nie ma znaczenia dla funkcjonowania badanych gospodarstw agroturystycznych. Jest to o tyle ciekawe, że właściciele 159 gospodarstw (81,5% ogółu badanych) uczestniczyli w różnego rodzaju szkoleniach, dotyczących prowadzenia działalności agroturystycznej, organizowanych właśnie przez ODR-y lub stowarzyszenia, a 151 korzystało z różnego rodzaju pomocy doradców w zakresie

prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego (77,4% badanych). Jednocześnie 130 kwaterodawców oceniło współpracę z doradcami z ODR-ów jako dobrą lub bardzo dobrą. Wydaje się więc, że ankietowani byli w swoich odpowiedziach dość niekonsekwentni.

Należy także zwrócić uwagę na stosunkowo niską ocenę infrastruktury i dostępności usług w województwie małopolskim (średnia ocena 2,9, czyli bez znaczenia dla rozwoju gospodarstw). Jednocześnie w tym samym regionie właściciele 33 gospodarstw uznali, że poziom rozwoju infrastruktury oraz dostępność usług sprzyjają lub bardzo sprzyjają prowadzeniu działalności agroturystycznej (tab. 3), a tylko w jednym gospodarstwie określono ten czynnik jako ograniczający dla rozwoju agroturystyki. W czterech analizowanych regionach aż 137 ankietowanych (70,2% ogółu badanych) stwierdziło, że czynnik infrastrukturalny jest czynnikiem sprzyjającym lub bardzo sprzyjającym rozwojowi agroturystyki.

W tabelach 3 i 4 zestawiono liczby obiektów agroturystycznych, w których właściciele ocenili poszczególne determinanty funkcjonowania gospodarstw jako bardzo sprzyjające

Tabela 3. Czynniki sprzyjające prowadzeniu działalności agroturystycznej

Table 3. Positive determinants of agritourism activity

Czynniki sprzyjające	Liczba gospodarstw, które oceniły czynniki jako bardzo sprzyjające lub sprzyjające w województwach:				
	małopolskim	podkarpackim	pomorskim	zachodniopomorskim	ogółem
Umiejętności i wiedza dotyczące prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego	45	50	49	43	187
Cechy osobowości członków rodziny	44	48	48	44	184
Atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze terenu – wodne, lądowe itd.	44	49	50	34	177
Atrakcje stworzone przez człowieka: przyrodnicze, architektoniczne, kulturowe, rekreacyjne itd.	38	49	48	39	174
Infrastruktura i usługi (w tym: zagospodarowanie turystyczne terenu)	33	45	41	18	137
Miejscowa ludność i jej gościnność (możliwość współpracy z innymi gospodarstwami)	17	43	43	19	122
Pomoc doradcza i wsparcie ze strony stowarzyszenia agroturystycznego	28	24	23	10	85
Pomoc doradcza i wsparcie ze strony ODR-u	20	31	20	10	81
Uwarunkowania organizacyjne i prawne agroturystyki w Polsce	16	26	27	6	75
Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego gospodarstw agroturystycznych (kredyty preferencyjne, środki UE itp.)	16	4	16	7	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Source: Own elaboration based on questionnaire survey.

Tabela 4. Czynniki ograniczające prowadzenie działalności agroturystycznej
 Table 4. Negative determinants of agritourism activity

Czynniki ograniczające	Liczba gospodarstw, które oceniły czynniki jako bardzo ograniczające lub ograniczające w województwach:				
	małopolskim	podkarpackim	pomorskim	zachodniopomorskim	ogółem
Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego gospodarstw agroturystycznych (kredyty preferencyjne, środki UE itp.)	5	6	0	19	30
Pomoc doradcy i wsparcie ze strony stowarzyszenia agroturystycznego	4	4	1	18	27
Uwarunkowania organizacyjne i prawne agroturystyki w Polsce	6	4	0	17	27
Miejscowa ludność i jej gościnność (możliwość współpracy z innymi gospodarstwami)	19	1	0	5	25
Pomoc doradcy i wsparcie ze strony ODR-u	1	2	1	13	17
Infrastruktura i usługi (zagospodarowanie turystyczne terenu)	1	1	0	10	12
Atrakcje stworzone przez człowieka: przyrodnicze, architektoniczne, kulturowe, rekreacyjne itd.	1	1	0	1	3
Umiejętności i wiedza dotyczące prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego	0	0	0	2	2
Atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze (naturalne) terenu – wodne, lądowe itd.	0	1	0	1	2
Cechy osobowości członków rodziny	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.
 Source: Own elaboration based on questionnaire survey.

lub sprzyjające (tab. 3) oraz ograniczające lub bardzo ograniczające prowadzoną przez nich działalność (tab. 4). Wyniki zamieszczone w tabelach 3 i 4 w zasadzie potwierdzają wcześniejsze oceny determinantów rozwojowych, choć dodatkowo zwraca uwagę fakt, że niemal 96% kwaterodawców ze wszystkich regionów (187 gospodarstw), w których przeprowadzono badania, oceniło własne umiejętności i wiedzę dotyczącą prowadzenia gospodarstw agroturystycznych jako sprzyjającą lub bardzo sprzyjającą i niemal tyle samo (94,4%, czyli 184 właściciele obiektów agroturystycznych) uznało za takie cechy osobowości członków swoich rodzin. Były to determinanty, które otrzymały największą liczbę ocen najwyższych. Zaraz za determinantami społecznymi znalazły się atrakcje przyrodniczo-krajobrazowe oraz antropogeniczne. Zastanawiać natomiast może fakt, że tylko 43 kwaterodawców za czynnik sprzyjający lub bardzo sprzyjający prowadzeniu działalności agroturystycznej uznało możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego gospodarstw agroturystycznych (w województwie podkarpackim tylko 4 ankietowanych,

a w zachodniopomorskim 7 ankietowanych, choć w obu województwach w 33 gospodarstwach przeprowadzano inwestycje właśnie z kredytów lub z dofinansowaniem ze środków unijnych). Dodatkowo aż w 30 gospodarstwach, w tym aż w 17 z województwa zachodniopomorskiego, oceniono, że jest to czynnik ograniczający dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych (tab. 4). W 67 gospodarstwach oceniono, że procedury pozyskania środków finansowych z programów UE są zbyt skomplikowane, a w 33, że warunki otrzymania dofinansowania są zbyt wysokie. Lepsze oceny wystawiono kredytom bankowym na działalność agroturystyczną – w tym przypadku tylko w 8 gospodarstwach kwaterodawcy ocenili możliwości ich pozyskania źle lub bardzo źle.

Na Pomorzu Zachodnim stosunkowo dużo ankietowanych uznało także jako czynnik ograniczający lub bardzo ograniczający dla rozwoju ich gospodarstw pomoc doradczą i szkoleniową ze strony stowarzyszeń agroturystycznych oraz uwarunkowania organizacyjne i prawne agroturystyki w Polsce. W Małopolsce natomiast krytycznie oceniono miejscową ludność i jej gościnność, w tym także możliwości współpracy z innymi gospodarstwami agroturystycznymi. We wszystkich regionach nie było natomiast gospodarstw, w których jako barierę rozwoju uznano by cechy osobowościowe członków rodzin prowadzących działalność agroturystyczną.

WNIOSKI

Badania ankietowe przeprowadzone w czterech województwach: małopolskim, podkarpackim, pomorskim i zachodnio-pomorskim, pozwoliły na uzyskanie opinii właścicieli 195 gospodarstw agroturystycznych dotyczących determinantów rozwojowych agroturystyki w tych regionach.

Większość kwaterodawców uznała swoje umiejętności i wiedzę dotyczącą prowadzenia gospodarstw agroturystycznych oraz cechy osobowościowe członków swoich rodzin za podstawowe determinanty sprzyjające rozwojowi agroturystyki; jednocześnie uznali, że pomoc doradczą i szkoleniową oraz wsparcie ze strony zarówno ośrodków doradztwa rolniczego, jak również stowarzyszeń agroturystycznych nie ma specjalnego wpływu na funkcjonowanie ich gospodarstw. Większość z nich jednak uczestniczyła w szkoleniach dotyczących prowadzenia działalności agroturystycznej organizowanych przez ODR-y lub stowarzyszenia oraz korzystała z ich usług doradczych.

Właściciele obiektów agroturystycznych za sprzyjające dla rozwoju swoich gospodarstw uznali także atrakcje krajobrazowo-przyrodnicze terenu, w którym gospodarstwa funkcjonują, oraz atrakcje antropogeniczne (obie grupy determinantów otrzymały bardzo wysokie oceny, jakkolwiek te pierwsze otrzymały średnią ocenę wyższą). Na 195 badanych gospodarstwach tylko w pięciu stwierdzono, że czynniki te pewnym stopniu ograniczają ich rozwój.

We wszystkich badanych regionach za czynniki bez znaczenia dla rozwoju agroturystyki uznano możliwości pozyskania zewnętrznego wsparcia finansowego inwestycji w gospodarstwach (kredytów, a w szczególności dofinansowania inwestycji ze środków Unii Europejskiej) oraz uwarunkowania organizacyjno-prawne. Oceniono, że procedury pozyskania środków finansowych z programów UE są zbyt skomplikowane lub że warunki otrzymania dofinansowania są zbyt wygórowane.

Nie odnotowano istotnych różnic w ocenie uwarunkowań rozwojowych agroturystyki w poszczególnych regionach, jakkolwiek właściciele gospodarstw agroturystycznych z województwa zachodniopomorskiego przyznali poszczególnym determinantom przeciętne oceny nieznacznie niższe niż w pozostałych trzech województwach.

PIŚMIENNICTWO

- Działanie w zakresie agroturystyki i turystyki wiejskiej. 2001: *Biuletyn Informacyjny* nr 5/2001, s. 6–12, MRiRW, ARiMR, Warszawa.
- Drzewiecki M. 1992: *Wiejska przestrzeń rekreacyjna*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Gaworecki W.W. 2003: *Turystyka*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Gołębski G. (red.) 1999: *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kożuchowski K. 2005: *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*. Podręcznik akademicki. Wydawnictwo Kurpisz S.A., Poznań.
- Majewski J. 1997: *Turystyka wiejska – przejściowa moda czy rzeczywista szansa wsi?*, [w:] *Wielofunkcyjność wsi w warunkach bezrobocia*, red. Goryńska-Bittner B., Kaczmarek Z. Zakład Filozofii i Myśli Społecznej, AR im. A. Cieszkowskiego, Poznań, s. 45–60.
- Majewski J., Lane B. 2001: *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Fundacja Fundusz Współpracy COFUND, Poznań.
- Meyer B. 2004: *Turystyka jako ekonomiczny czynnik kształtowania przestrzeni*, *Rozprawy i Studia*, t. 545 (DCXIX), Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Sikora J. 1995: *Agroturystyczny biznes*. Poradnik organizatora turystyki. Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego sp. z o.o., Bydgoszcz.
- Strzembicki L. 1997: *Determinanty rozwoju turystyki wiejskiej w Polsce*, [w:] *Determinanty sukcesu w turystyce wiejskiej*, V Ogólnopolskie Sympozjum Agroturystyczne, Kazimierz Dolny, 15–18 września 1997, Materiały konferencyjne, CDiEwR, Kraków, s. 9–14.
- Zasoby bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania w Polsce w 2006 roku. 2006: Departament Turystyki w Ministerstwie Gospodarki, 18.12.2006 [w:] [<http://www.mg.gov.pl/Turystyka/Badania+rynku+turystycznego/Statystyka+%28komunikaty+i+opracowani+a%29/kwatery+agro+2006.htm>].

DETERMINANTS OF AGRITOURISM DEVELOPMENT IN POLAND (ON THE EXAMPLE OF CHOSEN REGIONS)

Abstract. The paper presents results of survey on positive and negative determinants of agritourism activity in four chosen regions of Poland, namely in two regions in the Carpathian Mountains (Małopolska and Podkarpacie) and in two regions at the Baltic Sea coast (Pomerania and Western Pomerania). The owners of agritourism farms participated in the survey defined and estimated positive and negative determinates of agritourism development at the level of communes they function. According to the survey nature and landscape attractions, skills and knowledge of the entrepreneurs and personality characteristics of the entrepreneurs and their families are the most important and positive determinants of agritourism development in Poland.

Key words: agritourism, development, condition, determinants, regions, Poland

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.06.2007